

Tutkijaverkosta koolla Siirtolaisuusinstituutissa

Osmo Virrankoski

Siirtolaisuusinstituutin suojissa kokoontui parisenkymmentä tutkijaa eri puolilta Suomea muuttoliikkeiden ja etnisyyden tutkijaverkoston (MEV) seminaariin 15.12.1994. Osallistujien roolia voitaisiin luonnehtia sanolla antava ja saava – sananmukaisesti – sillä ohjelma oli suunniteltu juuri näin.

Seminaarin joustavana puheenjohtajana toimi instituutin va. johtaja Krister Björklund. Aamupäivällä tutustuttiin alalla julkaistuihin tuoreisiin tutkimuksiin ja vireillä oleviin hankkeisiin vastuuhenkilöitten esittelemänä. Kuullun perusteella voi väittää, että muuttoliike- ja erityisesti pakolais tutkimusta harjoitetaan vireästi. Se on tieteenala- ja näkökulmaotteiltaan monipuolista, mitä osoittaa seminaarin osanottajien vaihteleva tieteenalakoulutus ja toimintataustat. Seminaari ei antanut mitään ”julkilausumaa”, mutta esitellen joitakin ajatuksia, joita keskusteluissa ja alustuksissa nousi esiin.

Maahanmuuttajat kuuluvat vähemmistöön kaikkialla lähes aina. Tästä syystä he kokevat monentasoisia ongelmia, mutta myös jopa vastuuntuntoiset ja moraalliltaan kelvolliset viranomaiset ja yksittäiset virkamiehet kohtaavat maahanmuuttajien vastaanotossa, sopeutumisessa ja sopeuttamistoimien etsimisessä pulmia ja ristiriitaa. Piilorasimistakin on tuoreita esimerkkejä, joihin korkea virkamiesten toimien laillisuutta valvova viranomainen on joutunut puuttumaan.

Ristipainetta aiheuttavat: 1) velvollisuus toimia moraalisesti oikein ”kantilaisen kategorisen imperatiivin” ja YK:n ihmisoikeusjulistuksen mukaan (viime mainittuun Suomikin on sitoutunut); 2) moraalinen paniikki ”pakolaisluvasta” aiheutuvien kansallisesti hallitsemattomien etnourhkien edessä; 3) virkamiesten omien ennakkoluulojen sekoittaminen julkisilla normeilla säädeltyihin menettelytapoihin; ja 4) suomalaisten maahanmuutto-virkamiesten tavat ja tottumukset suhtautua ennakkoluuloisesti kyräillen meillä

harvinaisiin muukalaisiin (onhan Suomi edelleen Euroopan ehkä homogeenisin kansa).

Tutkimusten mukaan median osuus ulkomaalaiskäsitysten jakelussa ja arvostusten muodostumisessa on suuri. Median toimituspolttikasta päättävät, ohjelmien tuottajat ja niitä toteuttavat toimittajat, eivät voi eivätkä saa olla sosiaalisten ja moraalisten verkostojen ulkopuolella. Totuutta voi tuottaa, toimittaa ja valikoida rajoitetun ajan, tilan ja resurssien puitteissa monella tapaa.

Suomen harjoittamasta väestöpolitiikasta vastaa ensisijaisesti poliittinen taso. Yksittäiset tutkijat eivät voi tarkalleen sanoa, kuinka paljon ulkomaalaisia maahamme mahtuu ja kuinka paljon heitä olisi vuosittain vastaanotettava. Mutta tuskinpa kukaan kannattaa hallitsematonta ”kaikki rajat auki” -periaatettakaan, sillä maahanmuuttaneille on myös taattava tietyt minimitasoiset ihmisarvoiset olosuhteet ja kohtelu. Ulkomaalaisten sopeutumisprosessiin (mm. sosiaaliseen, kulttuuriseen, koulutukselliseen ja työllistymiseen liittyvään) tutkijat voivat paneutua ja antaa panoksensa, kuten tässäkin seminaarissa kuultu monien hankkeitten esittely osoittaa. Maahanmuuttajien omaa kulttuuri-identiteettiä tulisi moniarvoisen yhteiskunnan kaikin keinoin tukea ja turvata.

Iltapäivällä tutkijoita tutustutettiin Jouni Korhian saaren asiantuntevalla opastuksella internet-verkostoon, sen soveltamiseen ja käyttöominaisuuksiin. Päivänmittaisessa tapaamisessa tahdot osanottajilla olla väkistenkin asiaa ja kerrottavaa yli varatun ajan, mutta kuitenkin seminaari oli tehokas ja antoisa tapaaminen. Illanistujaisissa yhteenvetona monien ajatuksena oli, että saman aiheen ympärille mahtuu tutkittavaa ja tutkijoita, vaikka tieteenalaintressit poikkeavatkin toisistaan. Tästä syystä ongelmat ja keskustelut ovatkin mielenkiintoisia, koska sama aihe yhdistää. Tällaisia tapaamisia tarvitaan jatkossakin. Järjestäjille vielä kertaalleen post-kiitokset.